SAMPLE

SEFER SHMOS NOW IN STORES!

מאוצרות

לקוטי שיחות

CHANUKAH חנוכה

SELECTIONS FROM

LIKKUTEI SICHOS

INSIGHTS INTO THE HOLIDAYS

BY THE LUBAVITCHER REBBE

ב"ה

Take your learning

FROM STRENGTH TO STRENGTH

The Rebbe's Likkutei Sichos transforms Torah study, Jewish life, and daily routine.

The bestselling Selections from Likkutei Sichos series is proud to debut its newest volume, **SEFER SHMOS**.

With enhanced features and infinite depth, Sefer Shmos is guaranteed to boost your learning from strength to strength.

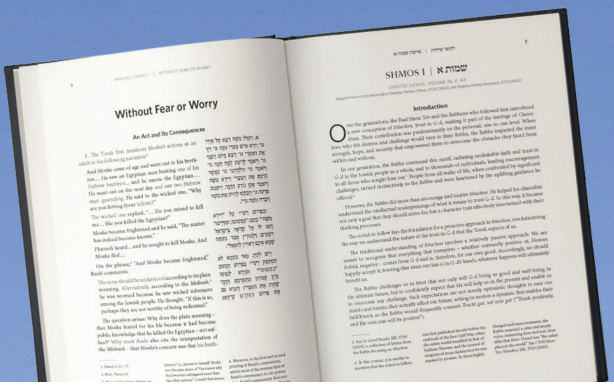

sie

SIE.ORG/SHMOS

EXCERPT FROM

מאוצרות

לקוטי שיחות

SELECTIONS FROM

LIKKUTEI SICHOS

Translated and Annotated by
Rabbi Eliyahu Touger and Rabbi Sholom Ber Wineberg

חנוכה

CHANUKAH

CHANUKAH | חנוכה

LIKKUTEI SICHOS, VOLUME 3, P. 810FF.

Adapted from *sichos* delivered on *Shabbos Parshas Vayeishev,* 5722 [(1961)],
and the 5th night of Chanukah, and *Zos Chanukah, Shabbos Parshas Mikeitz,* 5720 [(1959-1960)]

Introduction

On Chanukah, the Rebbe Rayatz would tell his chassidim,[1] "We must listen carefully to what the candles are saying."

We can perceive the message that the Chanukah candles communicate by contrasting them with the lamps of the *Menorah* in the *Beis HaMikdash:*

a) The lamps of the *Menorah* were kindled *within the Sanctuary*, while the Chanukah candles are kindled "*outside* of the entrance to one's house."[2]

b) The lamps of the *Menorah* were kindled during the day, while the Chanukah candles are kindled "after sunset," with the intent that they burn into the night.[3]

c) Although the *Menorah* in the *Beis HaMikdash* had seven lamps, at the culmination of the festival, eight Chanukah lights are kindled.

All these themes – inner vs. outer, day vs. night, seven vs. eight – are interrelated and are an outgrowth of the core message of Chanukah, which commemorates the victory of the Jews over the Greeks, the purification and re-dedication of the *Beis HaMikdash*, and the miracle of the cruse of oil which lasted eight days.

The military conflict between the Jews and the Greeks was an outgrowth of the spiritual clash between them. The Greeks sought to make the Jews "forget Your Torah,"[4] i.e., the Torah as it is connected with G-d. The Greeks did not object to the Jews studying the wisdom and logic of the Torah. However, they desired that it be studied as an intellectual pursuit, without the acknowledgment that it is *G-d's* Torah.

Similarly, the Greeks tried to stamp out specifically the Jews' observance of the *chukim,* the *mitzvos* whose rationale transcends the limits of knowledge and whose observance comes solely out of a commitment of *kabbalas ol,* the selfless dedication to fulfill G-d's will. They opposed such observance because it stemmed from the Jews' commitment to G-d that went beyond what could be known or understood.

In response, a small group of Jews took up arms against the mightiest power in the ancient world, an act of *mesirus nefesh* (self-sacrifice) which revealed the dimension of their souls that is intrinsically bound up with G-d. This evoked a parallel reaction Above, calling forth a miracle that transcended the limits of nature and delivered "the mighty into the hands of the weak, the many into the hands of the few."[4]

Each year, kindling the Chanukah lights calls forth a light that is similarly transcendent.

---

1. *Kuntreis Baruch SheAsah Nissim* (Kehot, N.Y., 5711).

2. *Shabbos* 21b.

3. See *Shabbos* 21b; *Shulchan Aruch, Orach Chayim* 672:1-2.

4. The *Al HaNissim* prayer.

Therefore, we kindle eight lights, for the natural order is structured in a set of seven, while transcendence is associated with the number eight. These lights are kindled after sunset, for they have the power to break through the limits of nature and illuminate darkness, and indeed, transform it into light. Ideally, they are to be kindled outside, making it evident that "the light of Torah" and "the candle of *mitzvah*"[5] can illuminate not only a Jewish home, but also the world around it.

Chanukah represents "the dedication of the world."[6] By kindling the Chanukah lights and internalizing their message, we both anticipate and precipitate the era when "a priest will appear in Zion"[7] and once again light the *Menorah* in the *Beis HaMikdash*.

---

5. *Mishlei* 6: 23.

6. *Shelah, Torah SheBichsav,* p. 301b (in the Amsterdam edition).

7. A traditional blessing used throughout the ages.

Lights We Live By

The Greatness of Peace

1. At the conclusion of his discussion of **the laws of Chanukah, *Rambam* writes:**[1]

> **If** [**a person has the means to perform only one of two *mitzvos,*] lighting a lamp for his home,** [**i.e., *Shabbos* candles**] **or Chanukah lamps,** [or if he only has the means to] light a lamp for his home or to sanctify the day (*Kiddush)*, **the lamp for his home receives primacy, since it generates peace within the home....**
>
> **Peace is great. Indeed, the entire Torah was granted solely to bring about peace in the world.**

The question arises: Why does *Rambam* explain the importance of peace in the portion of the *Mishneh Torah* **specifically** dealing with **the laws of Chanukah? There are many laws that *Rambam* mentioned earlier in whose contexts it would have been fitting to underscore** the preeminence of **peace. Moreover, it seemingly would have been more appropriate to teach that the *Shabbos* lights are given primacy over the Chanukah lights in *Hilchos Shabbos,* especially since the law applying to *Kiddush* which *Rambam* quotes**[2] **has no connection at all with the laws of Chanukah. After stating these laws in *Hilchos Shabbos, Rambam* could have added** the above conclusion **concerning the preeminence of peace.**

א. דֶער רַמְבַּ״ם פַּסְקֶ'נְט אִין (סוֹף הִלְכוֹת חֲנוּכָּה: ״הָיָה לְפָנָיו נֵר בֵּיתוֹ וְנֵר חֲנֻכָּה נֵר בֵּיתוֹ קוֹדֵם״ (אוֹיבּ עֶר הָאט גֶעלְט נָאר גֶענוּג צוּ קוֹיפְן נֵר חֲנוּכָּה אָדֶער נָאר נֵר שַׁבָּת, אִיז נֵר שַׁבָּת פְרִיעֶר אוּן מְ'דַארְף קוֹיפְן נֵר שַׁבָּת), וַוייל נֵר שַׁבָּת אִיז צוּלִיבּ שָׁלוֹם בַּיִת. אוּן דֶער רַמְבַּ״ם פִירְט אוֹיס: ״גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם שֶׁכָּל הַתּוֹרָה נִתְּנָה לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם״ (גְרוֹיס אִיז דֶער שָׁלוֹם וָואס דִי גַאנְצֶע תּוֹרָה אִיז גֶעגֶעבְּן גֶעוָוארְן צוּ מַאכְן שָׁלוֹם אִין וֶועלְט).

דַארְף מֶען פַארְשְׁטֵיין, פַארְוָואס שְׁרַייבְּט דֶער רַמְבַּ״ם וֶועגְן דֶער גְרוֹיסְקַייט פוּן שָׁלוֹם דַוְקָא בַּיי הִלְכוֹת חֲנוּכָּה - עֶר הָאט עֶס דָאךְ גֶעקֶענְט צוּשְׁטֶעלְן צוּ אַ סַךְ פְרִיעֶרְדִיקֶע הֲלָכוֹת וואוּ אָט־דֶער עִנְיַן הַשָּׁלוֹם אִיז מַתְאִים? אוֹיךְ, דִי גַאנְצֶע הֲלָכָה, אַז נֵר בֵּיתוֹ (שַׁבָּת) אִיז קוֹדֵם אוּן עָדִיף פוּן נֵר חֲנוּכָּה, הָאט גֶעדַארְפְט לִכְאוֹרָה זַיְין גֶעשְׁרִיבְּן אִין הִלְכוֹת שַׁבָּת אוּן דָארְט וָואלְט דֶער רַמְבַּ״ם אוֹיךְ גֶעקֶענְט צוּגֶעבְּן אַז ״גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם וכו׳״. וּבִפְרַט אַז צוּזַאמֶען מִיט דֶעם דִין פוּן נֵר בֵּיתוֹ וְנֵר חֲנוּכָּה - בְּרֶענְגְט דֶער רַמְבַּ״ם[א] דֶעם דִין פוּן נֵר בֵּיתוֹ וְקִידּוּשׁ הַיּוֹם - וָואס דָאס הָאט דָאךְ גָאר קֵיין שַׁיְיכוּת נִיט מִיט הִלְכוֹת חֲנוּכָּה.

---

1. *Hilchos Chanukah* 4:14.

2. Although *Rambam* quotes **the Talmudic** source (*Shabbos* 23b) for this law, **he elaborates on the connection between the two subjects more than the original text does. This is not the place for further discussion** of the matter.

Two Frequencies of Light

2. This question can be answered by explaining **the difference between the lamps of the *Menorah* in the *Beis HaMikdash* and the Chanukah lights that has been mentioned several times previously.** Among the differences between these two *mitzvos* are:

a) **the lamps of the *Menorah* were kindled indoors, *within the Sanctuary*, while the Chanukah lights are lit "*outside* of the entrance to one's house."[3]**

b) the lamps of the *Menorah* were kindled **during the day, while there was still ample daylight, while the Chanukah lights are lit "after sunset,"[3]** with the intent that they burn into the night.

The lamps of the *Menorah* **were kindled in the *Beis HaMikdash,* a place where holiness was overtly revealed. There, the concealment of** G-dliness which characterizes **our material world was not at all apparent. Therefore, when the Greeks brought impurity into the *Beis HaMikdash,* the sacrificial worship carried out there as a whole, and, in particular, the kindling of the *Menorah,* was nullified.**

The Chanukah lights serve a different purpose. Their intent is to **illuminate the "outside,"** the environment beyond our homes, brightening **even the darkness of night, i.e., the exile. Indeed, the Chanukah lights have the potential to negate entirely the forces of evil.** This is alluded to in our Sages' statement[3] that the candles should burn **until "the feet of the Tarmudites depart from the marketplace."[4] The Hebrew name *Tarmud* (תרמוד,) shares its root letters with the word *moredes* (מורדת), "rebellious one,"** and refers to the forces of evil.[5]

ב. ווִי גֶערֶעדט כַּמָּה פְּעָמִים וֶועגְן דִי אוּנְטֶערְשֵׁיידְן צְווִישְׁן נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ אוּן נֵרוֹת חֲנוּכָּה, אַז נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ אִיז זֵייעֶר מִצְוָה גֶעוֶוען אָנְצוּצִינְדְן אִינֶעוֵוייניק אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּן דַוְקָא בַּיְיטָאג וֶוען סְ'אִיז גֶעוֶוען גוּט לִיכְטִיק. דַאקֶעגְן דִי נֵרוֹת חֲנוּכָּה דַארְפְן זַיְין "עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ מִבַּחוּץ" - אִין דְרוֹיסְן אוּן מְ'דַארְף זֵיי אָנְצִינְדְן מִשֶׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה, אִין דֶער צַיְיט וֶוען דִי זוּן פַארְגֵייט.

דִי נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ הָאט מֶען גֶעצוּנְדְן אִין אַן אָרְט וואוּ סְ'הָאט גֶעלוֹיכְטְן אֱלֹקוּת בְּגִילוּי אוּן דֶער הֶעְלֵם פוּן וֶועלְט אִיז דָארְט לְגַמְרֵי נִיט גֶעוֶוען. דֶערְפַאר וֶוען דִי יְוָנִים הָאבְן אַרַיְינְגֶעבְּרַאכְט דִי טוּמְאָה אִין מִקְדָּשׁ אִיז נִתְבַּטֵל גֶעוָוארְן דִי עֲבוֹדָה פוּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּכְלַל, אוּן הַדְלָקַת נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ - בִּיִחוּד. דֶער אוֹיפְטוּ פוּן נֵרוֹת חֲנוּכָּה אִיז, אַז זֵיי בַּאלַיְיכְטְן אוֹיךְ דֶעם דְרוֹיסְן, אוֹיךְ אֲפִילוּ דִי פִינְסְטֶערְנִישׁ פוּן דֶער נַאכְט, דֶעם גָלוּת, בִּיז צוּ מְבַטֵל מַאכְן דֶעם גַאנְצְן עִנְיָן פוּן לְעוּמַּת זֶה - "עַד דְכַלְיָא רִיגְלָא דְתַרְמוּדָאֵי"[ב] - ("תַּרְמוּד" אוֹתִיּוֹת "מוֹרֶדֶת")[ג].

---

3. *Shabbos* 21b.

4. Tarmud or Tadmur is Palmyra, an oasis of the Syrian desert. The Tarmudites also lived throughout *Eretz Yisrael* and sold kindling materials. They hawked their wares in the streets after most people already retired to their homes.

5. **See *Kehillas Yaakov* (written by the author of *Melo HaRo'im*), entry *Tarmud*. This concept, as are all the elements of *Pnimiyus HaTorah,* is also reflected in the teachings of *nigleh,* the revealed realm of Torah study. As could be inferred from our Sages' statements (*Yevamos* 16b),** the Tarmudites included descendants of the servants of King Shlomoh who rebelled against him, fled, **and intermingled with the inhabitants of Tarmud. King Shlomoh "sat on the throne of G-d"** (*I Divrei HaYomim* 29:23). **Thus, a rebellion against him constituted a rebellion against G-d, casting off the yoke** of His authority, as it were.

This also reflects the advantage of the lights of Chanukah over the

This indicates that the Chanukah lights possess a dimension which surpasses the lights of the *Menorah* in the *Beis HaMikdash*. **This** is also **reflected by *Ramban*'s** commentary,[6] which explains **that the lights of the *Menorah* were nullified when the Greeks desecrated the holiness of the *Beis HaMikdash*. The lights of Chanukah, by contrast, will "never be nullified."** They continue to **shine even in exile, in the times of the greatest darkness.**

This parallels the advantage which ***baalei teshuvah,*** **those who repent,** possess **over the righteous.**[7] **The righteous have no connection to evil.** A ***baal teshuvah,*** **by contrast,** has tasted evil, but **through *teshuvah* has** found **the power** to transform his past. Even his **intentional transgressions can be converted into merits;**[8] **the evil itself is transformed into good.**

These concepts are **also** reflected in the fact that we light **a greater number of candles on Chanukah (eight) than** the number of lights **in the *Beis HaMikdash* (seven).** These numbers are also significant. **Seven refers to** perfection within the natural order, as reflected in **the natural order of time,** **seven days of the week.** Seven **thus applies to the *Seder HaHishtalshelus,* the chainlike progression of spiritual existence** that ultimately brings our material world into being. **Therefore, in the *Beis HaMikdash,* where G-dliness was revealed, seven lamps were sufficient,** for seven represents **the light of the *Seder HaHishtalshelus*.**

When, however, the intent is to illuminate the darkness of the world, **it is necessary to employ a light which** *transcends* **the natural order. Such a light is produced by the eight lights kindled on**

אוּן דֶערְמִיט זַיְינֶען נֵרוֹת חֲנוּכָּה הֶעכֶער פוּן נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ, ווִי סְ'אִיז פַּארְשְׁטַאנְדִיק פוּן רַמְבַּ"ן[ו], ווַיְיל נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ זַיְינֶען בָּטֵל גֶעווָארְן ווֶען דִי יְוָנִים הָאבְּן מְחַלֵּל גֶעווֶען דֶעם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אָבֶּער נֵרוֹת חֲנוּכָּה זַיְינֶען "אֵינָן בְּטֵלִין לְעוֹלָם", זֵיי לַיְיכְטְן אוֹיךְ אִין גָלוּת, אִין צַיְיט פוּן גְרֶעסְטְן חוֹשֶׁךְ.

דָאס אִיז עַל דֶרֶךְ ווִי דִי מַעֲלָה פוּן בַּעֲלֵי תְשׁוּבָה אוֹיף צַדִיקִים[ז]. צַדִיקִים הָאבְּן צוּ רַע אִינְגַאנְצְן קֵיין שַׁיְיכוּת נִיט; אָבֶּער בַּעֲלֵי תְשׁוּבָה הָאבְּן דוּרְךְ תְּשׁוּבָה דֶעם כֹּחַ צוּ מַאכְן אַז אוֹיךְ פוּן "זְדוֹנוֹת" זָאלְן ווֶערְן "זָכִיּוֹת", דֶעם רַע אַלֵיין מְהַפֵּךְ זַיְין צוּ טוֹב.

אוֹיךְ דִי צָאל פוּן דִי נֵרוֹת חֲנוּכָּה אִיז גְרֶעסֶער פוּן דֶער צָאל נֵרוֹת אִין מִקְדָּשׁ: נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ זַיְינֶען גֶעווֶען זִיבְּן אוּן נֵרוֹת חֲנוּכָּה - אַכְט. דֶער מִסְפָּר שִׁבְעָה ווַיְיזְט אוֹיף דִי "שִׁבְעַת יְמֵי הַהֶקֵּף" (דֶער גַאנְצֶער סֵדֶר פוּן זְמַן אִין ווֶעלְט), ווָאס דָאס אִיז דֶער סֵדֶר פוּן הִשְׁתַּלְשְׁלוּת; אוּן דֶער מִסְפָּר שְׁמוֹנָה ווַיְיזְט אוֹיף הֶעכֶער פוּן סֵדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת[ט], דֶערְפַאר אִיז אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, ווּאוּ סְ'אִיז גֶעווֶען גִילוּי אֱלֹקוּת, אִיז גֶעווֶען גֶענוּג דֶער מִסְפָּר שִׁבְעָה, דֶער אוֹר ווָאס אִין סֵדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת, אָבֶּער כְּדֵי צוּ בַּאלַיְיכְטְן אוֹיךְ דֶעם אָרְט פוּן חוֹשֶׁךְ, מוּז מֶען אוֹיף דֶעם הָאבְּן דֶעם אוֹר ווָאס אִיז הֶעכֶער פוּן

lights of the *Menorah* **in the *Beis HaMikdash*. The revelation brought about by the *Menorah*'s lights did not nullify the existence of the Tarmudites. On the contrary, the Tarmudites were partners in the destruction of the *Beis HaMikdash* (*Jerusalem Talmud, Taanis* 4:5).** **The Chanukah lights, by contrast, cause the "feet of the Tarmudites" to "depart,"** i.e., **these lights nullify the existence of even their feet,** eliminating all traces, **even the lowest levels,** "the feet," **of those** who **throw off the yoke** of G-d's authority.

6. At the beginning of *Parshas Behaalos'cha.*

7. See *Berachos* 34b. See also ***Sefer HaMaamarim 5709,* p. 183, footnote 1.**

8. *Yoma* **86b.**

Chanukah,[9] **for the number eight reflects a light that** is not bound by any limits.[10]

הִשְׁתַּלְשְׁלוּת - דִי שְׁמוֹנָה נֵרוֹת פוּן חֲנוּכָּה[ז].

Fusing Two Paths

3. ***Baalei teshuvah*** **possess an advantage over the righteous; they reach a higher level of Divine light. Nevertheless, the righteous possess an advantage** over ***baalei teshuvah*** **in that they have nothing at all to do with evil. Their Divine service involves only good, and** they experience **the revelation of Divine light to a greater degree.**

ג. פוּנְדֶעסְטְוֶועגְן - כָאטשׁ עֶס אִיז פַאראַן אַ מַעֲלָה אִין דֶער עֲבוֹדָה פוּן בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, וָואס דֶערְלַאנְגְט הֶעכֶער וִוי דִי עֲבוֹדָה פוּן צַדִּיקִים - אִיז אָבֶּער אוֹיךְ אַ מַעֲלָה אִין עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים, וָואס זֵיי הָאבְּן לְגַמְרֵי נִיט צוּ טָאן מִיט רַע, זֵייעֶר גַאנְצֶע עֲבוֹדָה אִיז נָאר אִין טוֹב, אוּן דֶער אוֹר אֱלֹקִי אִיז בַּיי זֵיי מֶער בְּגִילוּי.

For this reason, the consummate perfection of Divine service involves the fusion of both approaches – that of the righteous and the ***baalei teshuvah.*** **This will be accomplished in the most complete sense with the coming of** ***Mashiach,*** **who will even "motivate the righteous to turn** to G-d **in** ***teshuvah."***[11] **The fusion of these two approaches can** only **be made possible by a light which transcends both of them and is, therefore, able to bring them both together.**[12]

דֶערִיבֶּער אִיז תַּכְלִית הַשְּׁלֵימוּת צוּ מְחַבֵּר זַיְין בֵּיידֶע עֲבוֹדוֹת - דִי עֲבוֹדָה פוּן צַדִּיקִים אוּן דִי עֲבוֹדָה פוּן תְּשׁוּבָה. דִי שְׁלֵימוּת פוּן חִיבּוּר שְׁתֵּי הָעֲבוֹדוֹת וֶועט זִיךְ אוֹיפְטָאן בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ: "מָשִׁיחַ אָתָא לַאֲתָבָא צַדִּיקַיָּא בְּתִיוּבְתָּא"[ח], אַז מָשִׁיחַ וֶועט צוּבְּרֶענְגֶען אוֹיךְ דִי צַדִּיקִים צוּ תְּשׁוּבָה. אָט־דֶער חִיבּוּר פוּן בֵּיידֶע עֲבוֹדוֹת קוּמְט דוּרְךְ אַן אוֹר וָואס אִיז הֶעכֶער פוּן זֵיי בֵּיידְן, וָואס עֶר פַאראֵיינִיקְט בֵּיידֶע עֲבוֹדוֹת צוּזַאמֶען.

The positive quality achieved by the fusion of these two paths of service is also reflected in the Chanukah lights.[13] **Their** purpose is to

אָט־דִי מַעֲלָה פוּן מְחַבֵּר זַיְין בֵּיידֶע עֲבוֹדוֹת אִיז אוֹיךְ מְרוּמָּז אִין נֵרוֹת חֲנוּכָּה[ט]:

---

9. For this reason, the blessing requesting Divine **healing was instituted as the eighth** blessing of the *Shemoneh Esreh*. **Healing is identified with *teshuvah,*** which draws down such a transcendent light, **as explained in the *Tzemach Tzedek's maamar* entitled *Vechol Adam lo Yihiyeh, Or HaTorah,*** *Devarim,* Vol. 3, **p. 1555; the *maamar* entitled *Vechol Adam lo Yihiyeh,* 5723,** *Toras Menachem, Sefer HaMaamarim Melukat,* Vol. 1, p. 74ff. **Consult those sources.**

10. See the Responsa of the *Rashba,* Vol. I, Responsum 9. See also the *maamar* entitled *Vayehi BaYom HaShemini,* 5704, where this concept is explained at length.

11. *Likkutei Torah, Devarim,* p. 92b, *Shir HaShirim* 50b. See *Zohar,* Vol. III, p. 153b.

12. Chassidic teachings explain that the unity of opposing spiritual motifs is brought about by the revelation of a level of light loftier than both of these. See the *maamar* entitled *Heichaltzu,* 5659, chs. 26, 29.

There are two levels of transcendence: one which stands in opposition to limitation, and one which is a borrowed term, for it is neither a limitation or its opposite, and instead represents a totally different level. It is called transcendent only because there is no other term to describe it. *Teshuvah* relates to the lower level of transcendence, while the higher level refers to that which unifies *teshuvah* with the service of the righteous.

13. This concept also shares a connection to *Parshas Vayeishev,* which is usually read on the *Shabbos* before Chanukah or on the first *Shabbos* of Chanukah, **as reflected in the teachings of the Maggid of Mezeritch (*Or HaTorah,* at the beginning of *Parshas Vayeishev*).** On the verse (*Bereishis* 37:1): "Yaakov settled in the land where his father had sojourned, in the land of Canaan," the Maggid focuses on the fact that **the word מגורי, translated as "sojourned," also means "fear of."** Thus, the verse can be interpreted to mean that **even though** Yaakov **had settled in the**

illuminate the darkness of night and of exile. They are, however, rooted in the lamps of the *Beis HaMikdash,* for the Chanukah lights were instituted to commemorate the lights of the *Menorah* and the miracle that took place concerning them.

This concept is also alluded to by the eight Chanukah lights, for the number eight is associated with the Era of the Redemption. Thus, our Sages relate[14] that the harp used in the *Beis HaMikdash* had seven strings, but the harp in the Era of the Redemption will have eight. This refers to the revelation which transcends the natural order. This revelation is, however, itself lifted to even higher level because it is encompassed by the influence of G-d's Essence, which reflects the *ultimate* level of transcendence.[12] This truly infinite level can fuse the Divine light which *permeates* the natural order (paralleled in the context of Divine service by the Divine service of the righteous) with the Divine light which *transcends* the natural order (paralleled by Divine service of *baalei teshuvah*).

זֵיי אַלֵיין בַּאלַייכְטְן דֶעם חוֹשֶׁךְ פוּן נַאכְט אוּן גָלוּת, אָבֶּער זֵיי נֶעמֶען זִיךְ אוּן זֵיי קוּמֶען בְּהֶמְשֵׁךְ צוּ דִי נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ - מֶען הָאט זֵיי מְתַקֵּן גֶעווֶען לְזֵכֶר אוּן דוּרְךְ דֶעם נֵס וואָס אִיז גֶעווֶען מִיט דִי נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ.

אוּן דָאס אִיז נָאךְ אַ רֶמֶז אִין דֶעם מִסְפָּר "שְׁמוֹנָה" פוּן נֵרוֹת חֲנוּכָּה, וואָס דָאס אִיז מְרַמֵּז אוֹיף דֶעם גִילוּי פוּן לֶעָתִיד - דוּגְמַת הַכִּנּוֹר שֶׁל יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ וואָס וועט זַיְין נִיט ווִי דֶער כִּנּוֹר הַמִּקְדָּשׁ פוּן זִיבְּן נִימִין נָאר פוּן שְׁמוֹנָה נִימִין' - וואָס דָאס אִיז נִיט נָאר דֶער גִילוּי פוּן הֶעכֶער פוּן סֵדֶר הִשְׁתַּלְשְׁלוּת, ווִי אוֹיבְּן גֶעזָאגְט, נָאר אִין דֶעם אִיז דָא דִי הַמְשָׁכַת הָעַצְמוּת, דֶער אֱמֶת'עֶר עִנְיָן פוּן בְּלִי גְבוּל, וואָס אִיז מְחַבֵּר בֵּיידֶע עִנְיָנִים: הִשְׁתַּלְשְׁלוּת (צַדִּיקִים) אוּן לְמַעְלָה מִסֵּדֶר הִשְׁתַּלְשְׁלוּת (תְּשׁוּבָה).

The Connection Between Chanukah and Peace

4. On this basis, we can understand why *Rambam* underscores the greatness of peace in *Hilchos Chanukah.* Peace refers to the establishment of unity between opposing motifs.[15] With regard to opposites, there are several levels. Concerning the matter at hand

ד. לוֹיט דֶעם וועט מֶען פַאְרשְׁטֵיין וואָס דֶער רַמְבַּ"ם בְּרֶענְגְט ווֶעגְן דֶער גְרוֹיסְקַיְיט פוּן שָׁלוֹם אִין הִלְכוֹת חֲנוּכָּה דַוְקָא: שָׁלוֹם מֵיינְט דָאךְ דִי פַאְרְאֵיינִיקוּנְג פוּן צְווֵיי זַאכְן וואָס זַיְינֶען מְנַגֵּד, פַאְרקֶערְט אֵיינֶער צוּם צְווֵייטְן[א]. אִין דֶעם נִיגוּד זַיְינֶען דָא כַּמָּה

land – in our material world – he was still absorbed in the fear of his Father in Heaven. Although he lived in the land of Canaan, among wicked people (as *Hoshea* 12:8 states, "Canaan, in his hands are crooked scales"), he did not learn from their actions. The Maggid is emphasizing that there are two levels of land, *eretz:* One level, *artzios,* refers to simple physicality, or involvement in material affairs. The second level, alluded to by the phrase, "the land of Canaan," refers to the pursuit of physical pleasures and desires.

(There is a similar explanation in *Torah Or,* p. 26c, also focusing on the fact that the above verse mentions the word "land" twice. The explanation in *Torah Or,* however, speaks of two lofty levels of Divine service: the sublime unity and the lower unity.) The repetition of the word "land" refers to the approaches of the righteous and of the *baalei teshuvah.* Both are mentioned in the same verse, indicating a connection between them. See *Toras Menachem,* Vol. 32, p. 321ff, where these concepts are discussed at length.

14. *Arachin* 13b. See also *Likkutei Torah, Vayikra,* p. 21d.

15. See *Tanya, Iggeres HaKodesh,* the conclusion of Epistle 30.

– peace in the home – **we are speaking about establishing unity between all the elements of the house** so that they are directed toward **one purpose,** i.e., bringing about the indwelling of the Divine Presence, as G-d promised, **"I will dwell among them,"**[16] for every Jewish home can be "a sanctuary in microcosm"[17] where the Divine Presence rests.

In particular, this refers to the establishment of peace between a husband and **wife, (for the term "his home" is also employed to mean "his wife."**[18]) Although men and women have **opposite tendencies,** they can complement and assist each other. In that vein, the Torah[19] refers to a woman being an *ezer kinegdo* for her husband. That term literally means "a helper opposite him." Our Sages[20] explain that when a husband and wife function harmoniously, **she becomes his helper.** Otherwise, she is "opposite him."

This conception of **peace in the home is engendered by the kindling of *Shabbos* candles.**[21] Similarly, the Chanukah lights are also intended to bring about peace. Indeed, they are intended to establish harmony between **contrasts of an even greater nature, bringing about a loftier level of peace: peace between darkness** (the time when the Chanukah candles shine) **and light, between the natural order and the** light that **transcends that order.**

To explain this in terms of our Divine service: **There are** two **dimensions of the Chanukah** lights:

דַרְגוֹת. וּבְעִנְיָנֵינוּ: דֶער שָׁלוֹם אוּן פַאראֵייניקוּנְג פוּן כָּל עִנְיָנֵי הַבַּיִת צוּ אֵיין תַּכְלִית פוּן "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם". וּבִפְרַט דֶער "כְּנֶגְדּוֹ" פוּן פְּרוֹי (בֵּיתוֹ זוֹ אִשְׁתּוֹ)[יב] אוּן טָאן וָואס מְ'דַארְף אִיבֶּערְמַאכְן אוֹיף אַן "עֵזֶר"[יג] – שָׁלוֹם בֵּיתוֹ דוּרְךְ נֵרוֹת שַׁבָּת[יד]. אַ גְרֶעסֶערֶער נִגּוּד (וּבְמֵילָא – אַ גְרֶעסֶערֶער שָׁלוֹם), נִגּוּד חוֹשֶׁךְ (מִשֶּׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה) וְאוֹר, הִשְׁתַּלְשְׁלוּת אוּן הֶעכֶער פוּן הִשְׁתַּלְשְׁלוּת. אוּן דָאס אִיז דֶער עִנְיָן פוּן חֲנוּכָּה: (א) דֶער

---

16. *Shmos* 25:8.

17. Cf. *Megillah* 29a.

18. ***Yoma* 2a. See** also ***Shabbos* 118b.**

19. *Bereishis* 2:20.

20. See ***Yevamos* 63a.**

21. See the Alter Rebbe's *Shulchan Aruch* 263:1, which explains that the reason for kindling *Shabbos* candles is to establish peace in the home, i.e., **so that** one of the members of the family **will not trip over a piece of wood or a stone left on the floor,** and for this reason enter into strife with another family member. Similarly, lighting *Shabbos* candles is associated with *oneg Shabbos*, "*Shabbos* pleasure." **Primarily,** this refers to kindling the candles where a person **eats** so that he derives greater satisfaction from his meal. In a larger sense, **all of a person's** physical **needs can be referred to by the term "eating."**

The explanation in the main text of the fusion of the **opposite** tendencies of a husband and wife **clarifies *Rambam*'s wording in *Hilchos Chanukah, loc. cit.*** In that source, **while explaining that the *Shabbos* candles receive primacy** over the Chanukah lamps **because they generate peace within the home, he cites the fact that "G-d's name is blotted out to establish peace between a husband and wife." Similarly, the above explanations clarify why** the Talmud and *Rambam* **refer to the** *Shabbos* **candles with the term "a lamp for one's home,"*** **rather than by name. (Indeed, in the passage from *Shabbos* 23b, it is necessary for *Rashi* to explain that the intent is *Shabbos* candles.) For the importance of the *Shabbos* candles in this context is the peace they establish within the home.**

* As stated in the main text, the words, "one's home," can also refer to one's wife.

a) The dimension of *teshuvah*, i.e., that even darkness will be illuminated, establishing peace between G-d and entities that feel separate from Him.

b) The fusion of both manners of service – the service of *teshuvah* with the service of the righteous, the fusion of *Seder HaHishtalshelus* with the light that transcends *Seder HaHishtalshelus,* enabling the light that transcends the natural order to shine within the natural order.

This is the ultimate intent. **When, however, a person lacks resources to achieve this, it is self-understood that his** first **priority must be** establishing peace **in the home by** drawing down **the indwelling of the Divine presence, and not the illumination of the outside** environment. **Thus, kindling *Shabbos* candles, establishing peace in the home, is given precedence.**

עִנְיָן פוּן עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה, אַז אוֹיךְ דֶער חוֹשֶׁךְ זָאל בַּאלוֹיכְטְן וֶוערְן, (דֶער שָׁלוֹם אוּן חִיבּוּר פוּן דְּבָרִים נִפְרָדִים - מִיט אֱלֹקוּת); (ב) דֶער חִיבּוּר פוּן בֵּיידֶע עֲבוֹדוֹת: צַדִּיקִים אוּן בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, הִשְׁתַּלְשְׁלוּת אוּן לְמַעְלָה מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת.

וֶוען עֶר הָאט אָבֶער נִיט גֶענוּג כֹּחַ - אִיז פַארְשְׁטַאנְדִיק אַז עֶר דַארְף זִיךְ פַארְלֵייגְן אוֹיף דֶעם וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם אִין הוֹיז, נִיט אוֹיפְן בַּאלַייכְטְן דֶעם חוּץ - אוֹיף אָנְצִינְדְן דִי נֵרוֹת שַׁבָּת. - שְׁלוֹם בַּיִת עָדִיף.

(משיחת ש״פ וישב תשכ״ב)

The Purpose of Light

5. There is a difference between the Chanukah lights and other lights kindled to observe *mitzvos*. Indeed, this distinction applies **even with regard to the lights of the *Menorah,* which are the source for the** *mitzvah* of kindling **Chanukah lights. Other lights associated with *mitzvos* are merely intermediaries through which one can reach a desired goal. The Chanukah lights, by contrast,** are not intermediaries; the light **they** produce **represents their purpose.**

To explain: **In general, the other lights associated with *mitzvos* can be divided into two categories:**

a) Lights kindled for the sake of honor, such as candles lit in a synagogue to enhance its honor. They are not lit for the sake of their light. Therefore, the blessing *borei meorei ho'eish,* recited during the *Havdalah* ceremony, may not be recited over these candles.[22]

ה. נֵרוֹת חֲנוּכָּה זַיְינֶען אוֹיסְגֶעטֵיילְט פוּן אַנְדֶערֶע נֵרוֹת שֶׁל מִצְוָה, - אֲפִילוּ פוּן נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ, כָאטשׁ דִי נֵרוֹת חֲנוּכָּה נֶעמֶען זִיךְ פוּן נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ - דֶערְמִיט וָואס אַנְדֶערֶע נֵרוֹת מִצְוָה זַיְינֶען בְּלוֹיז אַ מִיטְל צוּ אַ גֶעווִיסְן תַּכְלִית וָועלְכְן מְ׳דֶערְגְרֵייכְט דוּרְךְ דִי נֵרוֹת, אָבֶער דִי נֵרוֹת חֲנוּכָּה, אִיז זֵייעֶר צִיל אוּן תַּכְלִית אִין זֵיי אַלֵיין.

נֵרוֹת שֶׁל מִצְוָה טֵיילְן זִיךְ בִּכְלָל אִין צְווֵיי סוּגִים: (א) נֵרוֹת הָעֲשׂוּיִים לְכָבוֹד, אַזוֹי ווִי נֵרוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת וְכַדּוֹמֶה, וָואס מֶען צִינְדט זֵיי אַלְס כָּבוֹד צוּ דֶער שׁוּל, אוּן נִיט צוּלִיבּ זֵייעֶר לִיכְטִיקַיְיט; וָואס דֶערְפַאר קֶען מֶען אוֹיף זֵיי נִיט מַאכְן דִי בְּרָכָה בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, צוּ הַבְדָּלָה[טו];

22. *Berachos* 53a; the Alter Rebbe's *Shulchan Aruch* 298:17.

b) Lights kindled to illuminate. For example, the *Shabbos* candles are lit so that their light will bring peace in the home. This is also true, with regard to the lights of the Sanctuary, as it is written,[23] "The seven lamps will shine," i.e., they were kindled to produce light.

Similarly, the Chanukah lights are kindled to illuminate. For this reason, **it is necessary to explain[24] that these lights should not be used for *Havdalah,* because it is forbidden to derive any benefit from them. Were we allowed to benefit from them, they could be used for the *Havdalah* ceremony, for their purpose is to provide light.**

There is a distinction, however, between the Chanukah lights on the one hand, and *Shabbos* candles and the lamps of the *Menorah* on the other. **The *Shabbos* candles and the lamps of the *Menorah* are** kindled **for a purpose: the *Shabbos* candles to establish peace in the home, and the lamps of the *Menorah* to serve as "testimony to all the inhabitants of the world that the Divine Presence rests within Israel."[25] With regard to the Chanukah lights, by contrast, the objective of** kindling them **is the light itself; they have no other purpose.**

True, the *Talmud*[26] states that the Chanukah lights serve to "publicize the Chanukah **miracle,"** because seeing **their light makes** an observer **aware of the miracle. This does not, however, represent their fundamental purpose.** Their fundamental purpose is to shine forth light; **it is only that** as a result, their light **also publicizes the Chanukah miracle.[27]**

(ב) נֵרוֹת וָואס מֶען צִינְדט זֵיי צוּלִיבּ זֵייעֶר לִיכְטִיקַייְט, ווִי נֵרוֹת שַׁבָּת, וָואס וֶוערְן גֶעצוּנְדְן בִּכְדֵי צוּ בְּרֶענְגֶען שָׁלוֹם בַּיִת מִיט זֵייעֶר לִיכְטִיקַייְט; אוֹיךְ בַּיי נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ שְׁטֵייט[טז] "יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת", זֵיי וֶוערְן גֶעצוּנְדְן צוּלִיבּ לִיכְטִיקַייְט; אוּן אַזוֹי זַיְינֶען דִי נֵרוֹת חֲנוּכָּה אוֹיךְ צוּלִיבּ זֵייעֶר אוֹר. אוּן דָאס אִיז פַארְשְׁטַאנְדִיק דֶערְפוּן וָואס מֶען מוּז הָאבְּן אַ טַעַם אוֹיף דֶעם דִין פוּן "אֵין מַבְדִילִין עַל נֵר חֲנוּכָּה", וַוייְל מְ'טָאר פוּן זֵיי נִיט הָאבְּן קֵיין הֲנָאָה"[יז]. אִיז דָאךְ דֶערְפוּן פַארְשְׁטַאנְדִיק, אַז אוֹיבּ מְ'וָואלְט מֶעגְן פוּן זֵיי הֲנָאָה הָאבְּן וָואלְטְ'ן יָא גֶעקָאנְט מַאכְן הַבְדָּלָה אִיבֶּער זֵיי, וַוייְל זֵייעֶר עִנְיָן אִיז צוּלִיבּ לִיכְטִיקַייְט.

אָבֶּער אִין דֶעם צְווֵייטְן סוּג גוּפָא זַיְינֶען נֵרוֹת חֲנוּכָּה אַנְדֶערְשׁ פוּן נֵרוֹת שַׁבָּת אוּן נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ, וָואס דִי לִיכְטִיקַייְט פוּן נֵרוֹת שַׁבָּת אוּן נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ אִיז צוּלִיבּ אַ תַּכְלִית: צוּלִיבּ שָׁלוֹם בַּיִת (נֵרוֹת שַׁבָּת), אָדֶער בִּכְדֵי צוּ זַיְין אַן עֵדוּת וָואס זָאל מוֹדִיעַ זַיְין אַלֶעמֶען אִין וֶועלְט אַז דִי שְׁכִינָה רוּט צְווִישְׁן אִידְן (נֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ)"[יח]. אָבֶּער דִי נֵרוֹת חֲנוּכָּה אִיז זֵייעֶר לִיכְטִיקַייְט נִיט צוּלִיבּ עֶפֶּעס אַן אַנְדֶער צְוֶועק, נָאר אִין זֵיי אַלֵיין שְׁטֵייט זֵייעֶר תַּכְלִית.

אוּן הֲגַם אַז דִי גְמָרָא זָאגְט אַז דִי נֵרוֹת חֲנוּכָּה זַיְינֶען לְ"פִרְסוּמֵי נִיסָא"[יט], צוּלִיבּ מְפַרְסֵם זַיְין דֶעם נֵס דוּרְךְ זֵייעֶר לִיכְטִיקַייְט - אִיז אָבֶּער דָא נִיט דֶער פְּשַׁט אַז זֵייעֶר גַאנְצֶער עִנְיָן אִיז צוּלִיבּ דֶעם, נָאר אַז אִין זֵיי אִיז פַארַאן, אוֹיסֶער זֵייעֶר אֵייגֶענֶעם עִיקָר'דִיקְן תַּכְלִית, אוֹיךְ אַ צוּגָאבּ עִנְיָן, וָואס זֵיי זַיְינֶען מְפַרְסֵם דֶעם נֵס פוּן חֲנוּכָּה[כ].

23. *Bamidbar* 8:2.

24. The *Shulchan Aruch* of Rav Yosef Caro, *Orach Chayim* 681:1. See **the elaborate explanation of this concept in *Moadim B'Halachah,* by Rabbi S. Y. Zevin.**

25. *Shabbos* 22b. **See also the *Sifra* quoted by *Tosafos,*** s.v. *vechi,* **to that passage.**

26. *Shabbos* 23b.

27. The concept that the Chanukah lamps were not intended for a purpose other than their light **cannot be disputed because of the explanation given above that the Chanukah lamps generate peace (indeed, a higher dimension of peace than that generated by the *Shabbos* candles). Nor** can a question be raised **from the fact that kindling the Chanukah lamps refines and elevates the G-dly sparks enclothed in the**

This explanation is borne out by the fact that the *mitzvah* is fulfilled and a blessing is recited over the Chanukah lights, mentioning G-d's name and His sovereignty, even when kindling them **does not publicize the** Chanukah **miracle.**[28]

This is not so **with regard to the *Shabbos* candles. If they are lit in a manner that does not enable the purpose of generating peace in the home to be fulfilled,** it is forbidden to recite a blessing upon them. **For example, when the heads of several families kindle *Shabbos* lights in a single candelabrum, the additional candles do not** markedly **increase the light and thus do not increase peace in the home.** Therefore, **it is forbidden to recite a blessing on the** additional **candles** in such a situation.[29]

With regard to Chanukah lights, by contrast, the *Talmud* rules[30] **that a** single **candelabrum with place for two** distinct **lights may be used by two individuals. Although the second light does not cause the miracle to have been further publicized,** the second person is also considered to be fulfilling the *mitzvah* and should recite a blessing before doing so.

Similarly, the *Talmud* states[31] **that in a time of danger,**[32] **when the Chanukah lights cannot be kindled in a manner that** overtly **publicizes the miracle, it is sufficient to** light candles **on a table** within **one's** home, **and a blessing should be recited. This indicates that publicizing the** Chanukah **miracle is merely an incidental factor associated with kindling Chanukah lights. Their fundamental purpose is the light that they produce.**

אַ רְאָיָה דֶערְצוּ אִיז דֶערְפוּן וָואס מֶען אִיז מְקַיֵּים דִי מִצְוָה אוּן מְ'מַאכְט אַ בְּרָכָה בְּשֵׁם וּמַלְכוּת אוֹיף נֵרוֹת חֲנוּכָּה אוֹיךְ אִין פַאל וֶוען סְ'אִיז נִיטָא קֵיין פִּרְסוּמֵי נִיסָא.

דִי נֵרוֹת שַׁבָּת, אוֹיבּ מֶען צִינְדט זֵיי אִין אַן אוֹפֶן וואוּ עֶס פִּירְט זִיךְ נִיט אוֹיס דֶער תַּכְלִית פוּן שָׁלוֹם בַּיִת - וִוי צוּם בַּיְישְׁפִּיל וֶוען עֶטְלֶעכֶע בַּעֲלֵי בָתִּים צִינְדְן דִי שַׁבָּת לִיכְט אִין אֵיין מְנוֹרָה, וואוּ דִי צוּגֶעגֶעבֶּענֶע לִיכְט גִיט נִיט צוּ קֵיין לִיכְטִיקַיְיט אוּן בְּמֵילָא אוֹיךְ נִיט צוּם שָׁלוֹם בַּיִת, טָאר מֶען אוֹיף אַזֶעלְכֶע נֵרוֹת קֵיין בְּרָכָה נִיט מַאכְן[כא]. אָבֶּער בַּיי נֵרוֹת חֲנוּכָּה אִיז דֶער דִין הַפָּשׁוּט[כב]: "נֵר שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי פִּיּוֹת עוֹלָה לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם", אַז צְוֵוי מֶענְטשְׁן מֶעגְן צִינְדְן חֲנוּכָּה־לִיכְט אִין צְוֵוי בַּאזוּנְדֶערֶע רֶערְן פוּן אֵיין מְנוֹרָה, הֲגַם דִי צְוֵוייטֶע לִיכְט אִין דֶער מְנוֹרָה גִיט גָארְנִיט צוּ אִין פִּרְסוּמֵי נִיסָא. אוֹיךְ זָאגְט דִי גְמָרָא[כג], אַז "בְּשַׁעַת הַסַּכָּנָה", וֶוען מֶען קֶען נִיט צִינְדְן דִי חֲנוּכָּה־לִיכְט אִין אַן אוֹפֶן פוּן פִּרְסוּמֵי נִיסָא, אִיז גֶענוּג מֶען זָאל דִי לִיכְט אַוֶועקְשְׁטֶעלְן בַּיי זִיךְ אוֹיפְן טִישׁ אוּן עֶר מַאכְט אוֹיף דֶעם אַ בְּרָכָה. זֶעט מֶען דָאךְ דֶערְפוּן אַז דֶער עִנְיָן פוּן פִּרְסוּמֵי נִיסָא בַּיי דִי נֵרוֹת חֲנוּכָּה אִיז נָאר אַ הוֹסָפָה צוּם עִיקָר תַּכְלִית - דִי לִיכְטִיקַיְיט פוּן דִי נֵרוֹת גוּפָא.

---

oil. These concepts, like the concept of publicizing the Chanukah **miracle, are secondary consequences,** by-products, as it were, of **the essential purpose** of the Chanukah lamps – their light. Kindling them **achieves a self-contained purpose.**

28. E.g., a person living alone who kindles them within his home, as will be explained later in the main text. Were the *mitzvah* not to be fulfilled by kindling the lights in this manner, it would be forbidden to recite a blessing because by doing so, one would mention G-d's name in vain.

29. See the Alter Rebbe's *Shulchan Aruch* 263:10, and the sources cited there.

30. *Shabbos, loc. cit.*

31. *Shabbos* 21b.

32. I.e., an era when the non-Jews attempted to stamp out the observance of Chanukah and it was dangerous to kindle the Chanukah lights in a manner that could be noticed. Before this time, Chanukah lights were kindled outdoors, at the entrance to one's home or courtyard. From the time of danger onward, it became customary to kindle the lights indoors. When kindling Chanukah lights at home, **kindling another light,** the *shamash*, **makes it evident** that the first light

A Glimmer of Transcendence

6. The inner reason for the above distinction can be explained as follows: All the elements of the Chanukah miracle – **the decrees of the Greeks in that era, the self-sacrifice of the Jews that brought about the miracle, the miracle itself, and as a result, the commemoration of the miracle** by kindling **the Chanukah lights as instituted by our Sages** – **revolve around** one concept: **the Jews'** inherent **commitment to G-d, which transcends the limits of rational thought.**

To explain: **The intent of the decrees issued by the Greeks was "to make [the Jews] forget Your Torah."[33] The emphasis is on "*Your* Torah"** – the Torah as it is connected with G-d, i.e., **the G-dliness in the Torah that transcends rational thought. The Greeks did not object to the Jews studying the wisdom and logic of the Torah. However, they desired that the Torah be studied** as an intellectual pursuit, **without the acknowledgment that it is *G-d's* Torah.**

Similarly, with regard to the observance of *mitzvos,* the Greeks' intent was to have the Jews **"violate the decrees of *Your will.*"[29]** The word "decrees" refers to **the *chukim,* the *mitzvos* whose rationale transcends the limits of** mortal **logic and which are observed solely out of a commitment of *kabbalas ol,*** the selfless dedication **to fulfill G-d's will.** These were the *mitzvos* which the Greeks endeavored to stamp out.

More particularly, **the Greeks would have even accepted the observance of the *chukim* if** the motive for **this observance had a basis in logic.** They would not have objected had the Jews said: **It is true we do not understand** the rationale for **the *chukim.* Nevertheless, we rely on the fact that He Who commanded**

ו. די פְּנִימִיוּת עֶרְקְלֶערוּנְג דֶערְפוּן: אַלֶע עִנְיָנֵי חֲנוּכָּה - סַיי דִי גְזֵירוֹת פוּן דִי יְוָנִים אִין יֶענֶער צַיְיט, סַיי דִי מְסִירַת נֶפֶשׁ פוּן אִידְן דַאן, וָואס הָאט מִיטְגֶעבְּרַאכְט דֶעם נֵס פוּן חֲנוּכָּה, סַיי דֶער נֵס אַלֵיין אוּן, בְּמֵילָא, אוֹיךְ דִי מִצְוַת נֵר חֲנוּכָּה וָואס דִי חֲכָמִים הָאבְּן מְתַקֵּן גֶעוֶוען לְזֵכֶר הַנֵּס - זַיְינֶען זַאכְן וָואס רִירְן אָן דֶעם פַּארְבּוּנְד וָואס אִיז הֶעכֶער פוּן טַעַם וָדַעַת צְווִישְׁן אִידְן מִיט דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטְן.

דֶער צְוֶועק פוּן דִי גְזֵירוֹת הַיְּוָנִים אִיז גֶעוֶוען: "לְהַשְׁכִּיחָם תּוֹרָתֶךָ", מַאכְן אִידְן צוּ פַארְגֶעסְן דַיְין תּוֹרָה, דִי גֶ־טְלֶעכְקַיְיט אִין דֶער תּוֹרָה וָואס אִיז הֶעכֶער פַאר שֵׂכֶל. זֵיי הָאט נִיט גֶעאַרְט אַז אִידְן זָאלְן לֶערְנֶען דֶעם שֵׂכֶל אוּן חָכְמָה פוּן תּוֹרָה; זֵיי הָאבְּן נָאר גֶעוָואלְט אַז אִין דֶעם לֶערְנֶען תּוֹרָה זָאל זִיךְ נִיט אָנְהֶערְן אַז ס'אִיז דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטְנְס תּוֹרָה. אוּן אַזוֹי אוֹיךְ "לְהַעֲבִירָם מֵחֻקֵּי רְצוֹנֶךָ" - אַז אִידְן זָאלְן נִיט מְקַיֵּים זַיְין דִי "חֻקִּים", דִי מִצְווֹת וָואס זַיְינֶען הֶעכֶער פוּן שֵׂכֶל, אוּן זֵייעֶר קִיּוּם אִיז נָאר מִיט קַבָּלַת עוֹל, וַוייל אַזוֹי אִיז "רְצוֹנֶךָ", דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטְנְס רָצוֹן. דָאס הֵייסְט דִי יְוָנִים וָואלְטְן אֲפִילוּ מַסְכִּים גֶעוֶוען אַז דִי אִידְן זָאלְן מְקַיֵּים זַיְין דִי חֻקִּים־מִצְווֹת, דוּרְךְ אַ גֶעווִיסֶע הַסְבָּרָה (עֶרְקְלֶערוּנְג): קֶען מֶען מְקַיֵּים זַיְין חֻקִּים, כָאטשׁ מְ'פַארְשְׁטֵייט זֵיי נִיט מִיטְן שֵׂכֶל, וַוייל מֶען פַארְלָאזְט זִיךְ דֶערְבַּיי אַז דֶער אָנְזָאגֶער פוּן דִי חֻקִּים, זַיְיעֶנְדִיק אַ בַּעַל־שֵׂכֶל נִפְלָא,

---

is kindled to commemorate the Chanukah miracle. However, **even if one does not have another light** to use as a *shamash,* **he** nevertheless **should recite a blessing and kindle one light (the later commentaries to the *Shulchan Aruch* of Rav Yosef Caro, sec. 678.)** This indicates that the *mitzvah* of kindling Chanukah lights applies even when they do not publicize the miracle at all.

33. The *Al HaNissim* prayer.

their observance possesses sublime knowledge. Thus, we can assume that the *chukim* also possess a rationale, although that rationale transcends the limits of ordinary mortal knowledge.[34]

The Greeks would not have objected so severely to such an approach to the observance of the *chukim*. What they primarily opposed was the Jews' commitment to **observe the *chukim* because of *kabbalas ol* alone, without seeking any rationale.** They opposed the Jews' desire to obey **solely because the *mitzvos* are G-d's will.**[35]

This explanation also enables us to understand why the Greeks defiled all the oil in the *Beis HaMikdash* making it impure rather than simply destroying or stealing it. **The entire concept of ritual purity and impurity** are included in the category of *chukim,* **transcending the limits of** mortal **logic. As the *Midrash* states,**[36] **"The Holy One, blessed be He, declares, 'This is a statute which I have instituted, a decree which I have ordained. You have no permission to violate it.'" There is no reason in** mortal **logic why a corpse imparts ritual impurity, or why a *mikveh* restores ritual purity. These are unyielding decrees from G-d which the Jews must observe. Since ritual impurity is a concept which transcends mortal intellect, the Greeks strove against it, and "made all the oil in the Sanctuary impure."**[37]

Similarly, the Jews' response to the challenge presented by the Greeks **transcended the limits of** mortal **intellect. They fought the Greeks with *mesirus nefesh.*** Although the battle pitted **"the weak"** against **"the strong,"**[33] they were willing to sacrifice

הָאט מִסְתָּמָא אוֹיךְ אִין דִי חֻקִּים אַ פַארְשְׁטַאנְדִיקְן טַעַם[כד]. אוֹיף אַזַא אוֹפֶן קִיּוּם הַחֻקִּים - הָאבְּן זִיךְ דִי יְוָנִים נִיט אַזוֹי קֶעגְנְגֶעשְׁטֶעלְט. זֵיי הָאט בְּעִיקָר גֶעאַרְט וָואס דִי אִידְן זַיְינֶען מְקַיֵּים דִי חֻקִּים אִינְגַאנְצְן מִיט קַבָּלַת עוֹל, אָן קֵיין שׁוּם עֶרְקְלֶערוּנְג, נָאר בְּלוֹיז וַוייל אַזוֹי אִיז דֶער רָצוֹן פוּן אוֹיבֶּערְשְׁטְן[כה].

דָאס אִיז אוֹיךְ דִי עֶרְקְלֶערוּנְג פוּן דֶעם וָואס דִי יְוָנִים הָאבְּן טָמֵא־גֶעמַאכְט אַלֶע בּוֹימְלֶען וָואס זַיְינֶען גֶעווֶען אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. דֶער גַאנְצֶער עִנְיָן פוּן טוּמְאָה וְטַהֲרָה אִיז דָאךְ הֶעכֶער פוּן שֵׂכֶל, ווִי דֶער מִדְרָשׁ זָאגְט[כו]: "אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֻקָּה חָקַקְתִּי גְּזֵירָה גָּזַרְתִּי וְאִי אַתָּה רַשַּׁאי לַעֲבוֹר עַל גְּזֵרָתִי" - עֶס אִיז נִיט פַארַאן קֵיין שֵׂכֶל־עֶרְקְלֶערוּנְג פַארְווָאס אַ מֵת אִיז מְטַמֵּא אוּן פַארְווָאס אַ מִקְוֶה אִיז מְטַהֵר, נָאר דָאס אִיז גָ־ט בָּרוּךְ הוּא'ס אַ גְזֵירָה אוּן אַ שְׁטְרֶענְגֶער גֶעזֶעץ, וָואס אִידְן טָארְן אַנְדֶערְשׁ נִיט טָאן. אוּן וַוייל טוּמְאָה אִיז אַן עִנְיָן וָואס אִיז אִינְגַאנְצְן הֶעכֶער פוּן מֶענְטשְׁלֶעכְן פַארְשְׁטַאנְד, הָאבְּן דִי יְוָנִים מִלְחָמָה גֶעהַאלְטְן קֶעגְן דֶעם אוּן "טִמְּאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים שֶׁבְּהֵיכָל".

אוֹיךְ דִי עֲבוֹדָה פוּן דִי אִידְן דֶעמָאלְט אִיז גֶעווֶען אִין אַן אוֹפֶן פוּן הֶעכֶער פוּן טַעַם וָדַעַת - אִין דֶער מִלְחָמָה קֶעגְן דִי יְוָנִים זַיְינֶען זֵיי גֶעגַאנְגֶען מִיט מְסִירַת נֶפֶשׁ (חַלָּשִׁים קֶעגְן גִּבּוֹרִים וכו') פַאר

---

34. There is, moreover, a foundation for such an approach within the Torah itself. ***Bamidbar Rabbah* (19:2)** quotes King Shlomoh as saying, **"I was able to comprehend all the** reasons for the *mitzvos* of the Torah, **but with regard to the Red Heifer, [I probed, I asked and I sought, I said, 'I will become wise,' but I saw that] 'it is far from my [understanding.]'"** The very fact that King Shlomoh sought to discover the rationale for the Red Heifer indicates that such a rationale exists. Similarly, with regard to Moshe, the *Midrash* ***(loc. cit.:6)*** **states, "The Holy One, blessed be He, told Moshe, 'To you** alone **will I reveal the rationale for the Red Heifer.'"**

35. **See also *HaYom Yom,* entry Teves 2.**

36. ***Bamidbar Rabbah,* at the beginning of *Parshas Chukas;*** see *Rashi,* beginning *Parshas Chukas.* See also ***Rambam, Mishneh Torah,* the conclusion of *Hilchos Mikvaos.***

37. *Shabbos* 21b.

their lives **for G-d, His Torah, and His *mitzvos*. Self-sacrifice by nature goes beyond the limits of understanding.**

Comparable ideas apply with regard to the Chanukah miracle. By definition, every miracle transcends the bounds of both **nature and knowledge. In addition, the Chanukah miracle** is unique in that it was wrought **"to show** G-d's **love for the Jewish people"**[38] – a love **which is not bound by the limits of reason.**

Since the miracle of the oil reveals a connection between the Jews and G-d that transcends all limits – that He cherishes them beyond all limitations – **our Sages** desired that the fundamental celebration of Chanukah reflect this bond. **Therefore, they ordained that the primary *mitzvah* of Chanukah is kindling lights**[39] **commemorating the miracle which transpired with the cruse of oil – and not the recitation of the prayers *Hallel* and *VeAl HaNisim*,** which praise and thank G-d for **the military victory** – for it is specifically the miracle of the cruse of oil that **points to the transcendent bond which the Jews share with G-d.**[40]

Accordingly, we can appreciate why the light of the Chanukah lamps are not an intermediary to reach another goal, but have a **self-contained purpose. They reflect** the Jews' innate **bond with G-d's Essence.** That itself is their purpose; **it cannot be said that** they are to be kindled **for any other purpose.**

דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטְן און זַיְין תּוֹרָה און מִצְוֹות, וָואס דֶער גַאנְצֶער עִנְיָן פוּן מְסִירַת נֶפֶשׁ אִיז הֶעכֶער פוּן שֵׂכֶל.

אַזוֹי אוֹיךְ אִין דֶעם נֵס חֲנוּכָּה - אוֹיסֶער דֶעם וָואס יֶעדֶער נֵס אִיז הֶעכֶער פוּן טֶבַע און שֵׂכֶל - הָאט דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער דוּרְךְ דֶעם נֵס בַּאווִיזְן זַיְין בַּאזוּנְדֶערְן פַארְבּוּנְד מִיט אִידְן: "לְהַרְאוֹת חִבָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל", וָואס אִיז הֶעכֶער פוּן דִי גְרֶענֶעצְן פוּן שֵׂכֶל.

און ווַיְיל דֶער נֵס מִיטְן פַּךְ הַשֶּׁמֶן בַּאווַיְיזְט אוֹיף דֶעם פַארְבּוּנְד פוּן אִידְן מִיט דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטְן אִין אַן אוֹפֶן וָואס אִיז הֶעכֶער פוּן יֶעדֶער מָאס און הַגְבָּלָה ("חִבָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל"), דֶערְפַאר הָאבְּן דִי חֲכָמִים מְתַקֵן גֶעווֶען דֶעם עִיקַר הַמִּצְוָה פוּן חֲנוּכָּה צוּ אָנְצִינְדְן נֵרוֹת[כז] ווִי אַ זֵכֶר צוּם נֵס פוּן פַּךְ הַשֶּׁמֶן (און נִיט דֶעם עִנְיָן פוּן הַלֵל וְהוֹדָאָה אוֹיף דֶעם נֵס פוּן מְנַצֵחַ זַיְין דִי מִלְחֶמֶת הַיְוָנִים), בַּאווַיְיזְן דֶעם פַארְבּוּנְד פוּן אִידְן מִיט דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטְן, הֶעכֶער פוּן יֶעדֶער מְדִידָה וְהַגְבָּלָה[כח].

לוֹיט דֶעם ווֶערְט פַארְשְׁטַאנְדִיק וָואס נֵרוֹת חֲנוּכָּה אִיז זֵייעֶר לִיכְטִיקַיְיט נִיט קֵיין מִיטְל צוּלִיבּ עֶפֶּעס, נָאר דֶער תַּכְלִית אִיז אִין זֵיי אַלֵיין, ווַיְיל זֵיי ווַיְיזְן אוֹיף דֶעם פַארְבּוּנְד מִיטְן אוֹיבֶּערְשְׁטְן, אוֹיף עַצְמוּת, בְּמֵילָא קֶען מֶען נִיט זָאגְן, אַז זֵיי זַיְינֶען צוּלִיבּ עֶפֶּעס אַן אַנְדֶער זַאךְ חַס וְשָׁלוֹם.

---

38. See *Pnei Yehoshua* and *Rosh Yosef* to *Shabbos* 21a; the Responsa of *Chacham Tzvi,* responsum 87. In those sources, it is explained that the *Menorah* could have been kindled with impure oil, because communal offerings supersede the restrictions brought about by impurity. However, G-d performed the Chanukah miracle to demonstrate His unbounded love for the Jewish people.

39. See *Tosafos, Sukkah* 46a, s.v., *haroeh*; *Magen Avraham* 676:1, and commentaries; the gloss of the *Tzaphnas Paneach* to the *Mishneh Torah, Hilchos Chanukah* 3:3.

40. This concept is also reflected in the number of lights kindled: eight, for as explained above, the number eight is associated with a transcendent dimension. Similarly, it is reflected in the fact that it is the universal custom to observe this *mitzvah* ***mehadrin min hamehadrin,* in the most careful and beautiful manner. See *Likkutei Sichos,* Vol. I, p. 92.**

41. *Taanis* 7b.

Three Types of Light

7. As mentioned above, in general, **the purpose of the** ***Shabbos*** **candles, the lamps of the** ***Menorah,*** **and the Chanukah candles is** to produce **light. Our Sages say,**[41] **"There is no light other than the Torah, as it is written,**[42] **'A** ***mitzvah*** **is a candle, and the Torah, light.'" The illumination produced by all these three types of lights refers to the Torah. However, there are** several different **levels of Torah study, which on the whole are alluded to by these three types of lights,** i.e., the three types of lights represent three different approaches to studying the Torah.

One of the purposes of **Torah study is to learn the laws concerning the** ***mitzvos*** **so that one knows how they should be fulfilled. The general and internal** motivation for this mode of Torah study is reflected by our Sages' statement,[43] **"the Torah brings peace to the world,"** i.e., the observance of the *mitzvos* engenders peace and stability within the world at large. **This parallels the** ***Shabbos*** **candles, which are kindled for the sake of "peace in the home."**

Another purpose of **Torah study is to connect the Jewish people with G-d.**[44] **This parallels the lamps** of the *Menorah* in **the Sanctuary, which served as testimony that the Divine Presence rests within the Jewish people.**

The highest level of Torah study is ***Torah lishmah,*** **the study of Torah for its own sake, without any other intent;**[45] this relates to the level of **Torah as it is bound with G-d's Essence.**[46] **And with regard**

ז. ווִי גֶעזָאגְט פְרִיעֶר, אִיז נֵרוֹת שַׁבָּת, נֵרוֹת הַמִקְדָּשׁ אוּן נֵרוֹת חֲנוּכָּה, אִיז זֵייעֶר עִנְיָן - אוֹר.

דִי גְמָרָא זָאגְט[כט]: וְאֵין אוֹר אֶלָּא תוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר. פוּן דֶעם קוּמְט אוֹיס, אַז דֶער אוֹר פוּן דִי אַלֶע דְרַיי אוֹיבְּנְדֶערְמָאנְטֶע סוּגִים נֵרוֹת אִיז - תוֹרָה. נָאר אִין תוֹרָה גוּפָא זַיְינֶען פַאראַן כַּמָה מַדְרֵיגוֹת, וָואס בִּכְלָלוּתָם וֶוערְן זֵיי נִרְמָז אִין דִי דְרַיי סָארְטְן נֵרוֹת:

לִימוּד הַתוֹרָה בִּכְדֵי צוּ ווִיסְן ווִי צוּ מְקַיֵים זַיְין מִצְווֹת, לָדַעַת אֶת הַמַעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן, וָואס - בִּכְלָלוּת וּבִפְנִימִיוּת - אִיז דָאס דֶער עִנְיַן הַתוֹרָה שֶׁעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם[ל] - נֵרוֹת שַׁבָּת, וָואס זַיְינֶען צוּלִיב שָׁלוֹם בַּיִת.

לִימוּד הַתוֹרָה וָואס דוּרְךְ דֶעם פַארְבִּינְדְן זִיךְ אִידְן מִיטְן אוֹיבֶּערְשְׁטְן[לא] - נֵרוֹת הַמִקְדָּשׁ, וָואס זַיְינֶען אַן עֵדוּת אַז דִי שְׁכִינָה רוּט צְווִישְׁן אִידְן.

לִימוּד הַתוֹרָה "לִשְׁמָהּ", לְשֵׁם הַתוֹרָה עַצְמָהּ, אָן זַיְיטִיקֶע תַכְלִיתִים, וָואס דָאס אִיז תוֹרָה ווִי זִי אִיז פַארְאֵיינְצִיקְט מִיט עַצְמוּת[לב]; וָואס

---

42. *Mishlei* 6:23.

43. ***Sifri*** *Bamidbar* 6:26, **quoted by** ***Rambam*** **at the conclusion of** ***Hilchos Chanukah.*** **See also the** ***maamar*** **entitled** ***Heichaltzu*** **and its explanation in** ***Likkutei Torah,*** ***Bamidbar***, p. 85d ff, **which explains our Sages' statement (*****Sanhedrin*** **99b), "Whoever occupies himself with the Torah for its own sake brings about peace...."** See *Heichaltzu,* 5659, ch. 32.

44. **See** ***Zohar,*** **Vol. III, p. 73a. See also** ***Tanya,*** **the end of ch. 5, and chs. 52 and 53.**

45. To explain the difference between the second and third approaches: The second approach involves a person studying in order to connect himself with G-d. In a complete sense, this cannot be termed studying *Torah lishmah,* the study of Torah for *its* own sake. On the contrary, the person is studying for *his* own sake – to connect his soul with G-d.

On the third level, the person is not seeking to connect with G-d; he appreciates the essential connection the Torah shares with G-d and studies as an expression of that connection.

46. **See** ***Tanya,*** **ch. 23, and the notes of the** ***Tzemach Tzedek*** **to that chapter.**

to G-d's Essence (and similarly with regard to the Torah, which is one with G-d's Essence), it is impossible to say that He exists for a purpose outside of Himself. This dimension is paralleled by the Chanukah lights.[47]

אִין עַצְמוּת - וּבְמֵילָא אוֹיךְ אִין תּוֹרָה ווִי זִי אִיז אֵיין זַאךְ מִיט אִים - אִיז נִיט שַׁיָּיךְ צוּ זָאגְן ווֶעלְכְן עֶס אִיז אַנְדֶערְן תַּכְלִית חַס וְשָׁלוֹם אוֹיסֶער אִים אַלֵיין - נֵרוֹת חֲנוּכָּה[לג].

The Potential is Sufficient

8. As stated above, **publicizing the Chanukah miracle is merely an incidental factor,** and is not **the fundamental purpose of kindling the Chanukah lights. This concept is not in contradiction to the law that states that if a person kindles Chanukah lights in a place where they will not be seen by others, e.g., higher than 20 cubits,**[48] **or at time when** they will not be seen,[49] **he is not** considered to have **fulfilled the *mitzvah*.**

To explain: **The *mitzvah* of kindling Chanukah lights is to kindle a light that in and of itself illuminates and could provide light for people** to see.[50] (**This** light **must also – as an initial preference – be** positioned **in a** place where **it can publicize** the Chanukah miracle.) **There is, however, no necessity that people actually *see* the Chanukah lights. All that is necessary is that the candles produce a light which *can* be seen by others.**[51]

ח. הֲגַם אַז פִּרְסוּמֵי נִיסָא אִיז נָאר אַן עִנְיָן נוֹסָף צוּ דֶער עִיקַר הַמִּצְוָה פוּן נֵר חֲנוּכָּה אַלֵיין, אִיז אָבֶּער דֶערְצוּ נִיט קֵיין סְתִירָה פוּן דֶעם דִין[לד] אַז אוֹיב מֶען צִינְדט דִי נֵרוֹת חֲנוּכָּה אִין אַן אָרְט (הֶעכֶער פוּן צְווַאנְצִיק אֵיילְן, וואוּ אַ מֶענְטשְׁלֶעךְ אוֹיג קֶען נִיט שׁוֹלֵט זַיְין) אָדֶער אִין אַ צַיְיט[לה], וואָס עֶס קֶען נִיט זַיְין קֵיין פִּרְסוּמֵי נִיסָא - אִיז מֶען דִי מִצְוָה נִיט מְקַיֵּים. ווַיְיל דֶער גֶּדֶר פוּן דֶער מִצְוַת הַדְלָקַת נֵר חֲנוּכָּה אִיז - אַז דֶער אוֹר מִצַּד זִיךְ זָאל זַיְין אַן אוֹר הַמֵּאִיר, אַ לַיְיכְטְנְדִיקֶע לִיכְט לִבְנֵי אָדָם[לו] (אוּן לְכַתְּחִלָּה אוֹיךְ אִין אַן אוֹפֶן פוּן פִּרְסוּם), סְ'אִיז אָבֶּער נִיט קֵיין מוּז אַז דֶעם אוֹר זָאלְן טַאקֶע מֶענְטשְׁן - בְּפוֹעֵל מְקַבֵּל זַיְין, נִיט מֶער וואָס דֶער אוֹר דַארְף זַיְין אַזַא אוֹר אַז מִצַּד דֶעם אוֹר לַיְיכְט עֶר צוּ מֶענְטשְׁן[לז].

---

47. On this basis, it is possible to also clarify the statements of *Ramban* in the name of the *Midrash* in his commentary at the beginning of *Parshas Behaalos'cha*, which mention that the lamps of the *Menorah* **always point to the center of the *Menorah*.** *Ramban* explains that this passage refers to the Chanukah lights, and as such, the question arises: **What is the connection of the Chanukah lights to the center of the *Menorah?***

The Hebrew word translated as "center," *pnei,* also means "inner dimensions." The Chanukah lights, refer to **the Torah as it is united with G-d's Essence, revealing solely the Torah's inward dimension. See *Tanya, Kuntres Acharon,* the essay beginning *David zemiros keris lihu.***

48. *Shabbos* 22a and *Rashi's* commentary. See also *Rambam, Hilchos Chanukah* 3:3, 4:12.

49. See *Beis Yosef,* *Orach Chayim; Maharshal; Magen Avraham; Chemed Moshe;* and others, the conclusion of sec. 672.

50. Similar to the *Menorah*, which the Torah *(Bamidbar* 8:2*)* **states** must **"shine."**

51. To cite a parallel: With regard to the mixture of oil and flour for the meal offerings, our Sages explain (*Menachos 103b*) that although the Torah ordains that they should be mixed together, **as long as they are *fit* to be mixed together, after the fact, the offering is acceptable even though the flour and oil were not actually combined.** Similarly, as long as the Chanukah lamps are kindled in a manner that enables their light to be seen, it is not necessary for others to actually perceive it.

The concepts explained in the text above can be extended to **serve as the basis for the interpretation of the difference of opinion between our Sages *(Shabbos* 21b*)* as to whether it is permissible to derive benefit from the Chanukah lights. The opinion which permits deriving benefit maintains that the light of the Chanukah lights,** though transcendent in nature, **also produces benefits that can be appreciated within** the natural order, the *Seder Hahishtalshelus*.

The opinion which maintains – and

To Reveal What Cannot Be Revealed

9. The inner reason that it is necessary for the Chanukah lamps to produce light which can be seen by everyone, to the extent that they attract public notice, can be explained as follows: **The loftiest levels of G-dliness,** not only **those which transcend** the natural order, **the *Seder Hahishtalshelus,* but even the Essence of G-d Himself – must be drawn down to this material realm.**[52] **The G-dliness drawn down transcends the measures and limits of all the worlds. Nevertheless, the** ultimate intent is that **it be drawn down in a manner that will enable it** to permeate and **be internalized even within our material frame of reference.**

There is a parallel to this in our Divine service. The fundamental intent of the power of *mesirus nefesh,* and the essential bond between a Jew and G-d, is not merely **to serve as an intermediary, a means to arouse and illuminate our revealed powers** of intellect and emotion. **The fundamental purpose is the *mesirus nefesh* itself and the bond with G-d** which is established through it. **Nevertheless,** in the most complete sense, ***mesirus nefesh***

ט. דֶער טַעַם פְּנִימִי אוֹיף דֶעם וָואס דִי נֵרוֹת מוּזְן מִצַּד זִיךְ אַלֵיין זַיְין נֵרוֹת מְאִירִים צוּ אַלֶעמֶען בִּיז אִין אַן אוֹפֶן פוּן פִּרְסוּם: דִי הֶעכְסְטֶע מַדְרֵיגוֹת אִין אֱלֹקוּת, אוֹיךְ דִי וָואס זַיְינֶען הֶעכֶער פוּן סֵדֶר הִשְׁתַּלְשְׁלוּת, בִּיז עַצְמוּת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, דַארְף מֶען מַמְשִׁיךְ זַיְין לְמַטָּה[לח]. זֵיי זַיְינֶען טַאקֶע לְגַמְרֵי הֶעכֶער פוּן וֶועלְכְן עֶס אִיז גֶדֶר מְדִידָה אוּן הַגְבָּלָה פוּן עוֹלָמוֹת. אָבֶּער אֲפִילוּ דִי הֶעכְסְטֶע מַדְרֵיגוֹת דַארְפְן נִמְשָׁךְ וֶוערְן אִין אַזַא אוֹפֶן אַז דֶער מַטָּה זָאל זֵיי קֶענֶען נֶעמֶען.

אַזוֹי אִיז עֶס אוֹיךְ אִין עֲבוֹדָה: דֶער כֹּחַ פוּן מְסִירַת נֶפֶשׁ אוּן דִי עַצְמוּת'דִיקֶע צוּגֶעבּוּנְדַקַיְיט פוּן אַ אִידְן מִיט דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטְן אִיז נִיט זַיְין עִיקַר עִנְיָן צוּ זַיְין אַן אֶמְצָעִי, אַ מִיטְל צוּ מְעוֹרֵר זַיְין אוּן בַּאלַיְיכְטְן דִי כֹּחוֹת הַגְלוּיִים. תַּכְלִיתוֹ אִיז דִי מְסִירַת נֶפֶשׁ גוּפָא, דֶער פַארְבּוּנְד מִיטְן אוֹיבֶּערְשְׁטְן, דֶער כֹּחַ הַמְסִירַת נֶפֶשׁ דַארְף אָבֶּער זַיְין אִין אַ

---

which is accepted as *halachah* – that it is forbidden to benefit from the illumination produced by the Chanukah lights **maintains that the purpose of their light is not to affect change with regard to the world** and our immediate temporal concerns, **for that type of light transcends** the natural order, the *Seder Hahishtalshelus.* **Even when it does bring about change within the world, it** essentially remains **removed** and distinct from ordinary worldly matters.

(Both of these concepts are reflected in the nature of oil which is used for Chanukah lamps: **Oil permeates all objects. Simultaneously, it does not become mixed with any other liquid.) Since** this transcendent light **does not enclothe** itself within the world and adapt itself to its limits, **the process of transmission** to lower levels **does not cause it to undergo contraction.**

This can be connected to *Ramban*'s statements (in his commentary to the beginning of *Parshas Behaalos'cha*) that the Chanukah lights and the Priestly Blessing will never be nullified. The Chanukah lights and the Priestly Blessing share a common factor; they both draw down a light which transcends the natural order, the *Seder Hahishtalshelus.*

(This points to another connection between the two. **The commemoration of Chanukah** in our prayers **is through the recitation of *Hallel,* and the addition of the prayer *Al HaNissim* in the blessing *Modim.* The Priestly Blessing is also recited** after **the blessing *Modim.*** *Hodo'ah,* acknowledgment of G-d's kindness, is thematically related to the two, **because the transcendent light** which they convey **cannot be grasped** and appreciated; **all that we can do is to acknowledge its** influence.)

The transcendent light which the Chanukah lights and the Priestly Blessing **draws down does have an effect within the world. Nevertheless, this effect is not bound by the limits of our world.** On the contrary, it follows the pattern of **"His word runs most swiftly"** (*Tehillim* 147:15) and is revealed in an unlimited manner, **as explained in *Likkutei Torah,* the conclusion of *Parshas Korach.***

52. This transforms our **lowly world into a dwelling for G-d,** a place where His Essence is revealed. See *Tanya,* ch. 36.

should also be openly apparent, so much so that it is capable of affecting our revealed powers, spurring them to deeper involvement in **the Torah and its *mitzvos,* for as explained in *Tanya,*[53] the observance of the Torah and its *mitzvos* is dependent on *mesirus nefesh.* Nevertheless, even when, Heaven forbid,** a person's ***mesirus nefesh* does not have** a direct **effect on his observance of the Torah and its *mitzvos*** (as it is possible that **a Chanukah lamp will not actually provide light for another person), there is nothing lacking in the *mesirus nefesh*** per se. **There is only a lack in the person's revealed powers; they are not** sufficiently developed **to be affected by the *mesirus nefesh.*[54]**

גִילוּי׳דִיקְן אוֹפֶן, בִּיז אַז עֶר זָאל קֶענֶען ווִירְקְן אוֹיף דִי כֹּחוֹת הַגְלוּיִים צוּ מְקַיֵים זַיְין תּוֹרָה אוּן מִצְוֹת, ווִי סְ׳אִיז מְבוֹאָר אִין תַּנְיָא[לט], אַז דֶער קִיוּם פוּן תּוֹרָה וּמִצְוֹת אִיז תָּלוּי אִין מְסִירַת נֶפֶשׁ. נָאר אֲפִילוּ אוֹיבּ דִי מְסִירַת נֶפֶשׁ בְּגִילוּי ווִירְקְט נִיט חַס וְשָׁלוֹם בְּפוֹעֵל אוֹיף צוּ מְקַיֵים זַיְין תּוֹרָה וּמִצְוֹת (פּוּנְקְט ווִי בַּיי נֵר חֲנוּכָּה ווֶען עֶר אִיז בְּפוֹעֵל נִיט מֵאִיר צוּ מֶענְטשְׁן), אִיז עֶס נִיט קֵיין חִסָרוֹן אִין דֶער מְסִירַת נֶפֶשׁ. נָאר סְ׳אִיז אַ חִסָרוֹן אִין דִי כֹּחוֹת הַגְלוּיִים ווָאס זֵיי זַיְינֶען נִיט כֵּלִים צוּ בַּאווִירְקְט ווֶערְן פוּן דֶער מְסִירַת נֶפֶשׁ[מ], אָבֶּער דִי מְסִירַת נֶפֶשׁ הָאט עֶר אָנְגֶעצוּנְדֶען [נִיט נָאר ווָאס עֶס אִיז בַּא עֶם אַלֶעמָאל גַאנְץ בְּכֹחַ, כְּמַאֲמַר רַזַ״ל[מא]: ״יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא״].

However, this lack does not detract from a person's *mesirus nefesh;* that power was aroused and expressed. The power of *mesirus nefesh* **exists intact** within all Jews **as an inherent potential, as our Sages state,[55] "A Jew, even though he sins,** remains **a Jew."** In this instance, **however, the *mesirus nefesh*** exists not only as an inherent potential, rather it **has been set alight** and activated.

What Exile Cannot Obstruct

10. On the basis of the above, we can appreciate a wondrous factor which distinguishes the Chanukah lights from all other *mitzvos.* With regard to all the other *mitzvos,* there is a possibility that a non-Jew will prevent a Jew from observing them. Even with regard to the three *mitzvos*

י. עַל פִּי זֶה ווֶעט מֶען פַארְשְׁטֵיין ווָאס מִיר גֶעפִינֶען אִין מִצְוַת נֵר חֲנוּכָּה אַ דְבַר פֶּלֶא, מִיט ווָאס זִי טֵיילְט זִיךְ אוֹיס פוּן אַלֶע מִצְוֹת. אַלֶע מִצְוֹת זַיְינֶען אוֹיסְגֶעשְׁטֶעלְט אַזוֹי אַז עֶס אִיז מֶעגְלֶעךְ אַז אַ גוֹי זָאל שְׁטֶערְן אוּן נִיט דֶערְלָאזְן זֵיי צוּ מְקַיֵים זַיְין. אֲפִילוּ דִי דְרַיי מִצְוֹת

53. ***Tanya,* the conclusion of ch. 25.**

54. To cite an example of how a person's essential powers may not affect his conscious self. Our Sages *(Berachos* 63a, see *Ein Yaakov,)* say that **a thief calls upon G-d before breaking into a home.** On one hand, **his faith is aroused and revealed,** as reflected in **his calling upon G-d. Simultaneously,** this arousal does not affect **his conscious powers** of thought and feeling. On the contrary, **he uses them to act** against G-d's will and **steal.**

A similar concept can apply with regard to *mesirus nefesh.* It is possible that a Jew who gives up his life *al kiddush HaShem,* to sanctify G-d's name, may be lax in the observance of a particular *mitzvah,* for his revealed powers have not been affected. *Tanya* (ch. 18) states that even **the most base and unrefined individuals are prepared to sacrifice their lives *al kiddush HaShem.* Nevertheless, their self-sacrifice, does not affect their revealed powers, and from the standpoint of those powers, they may remain base and unrefined.** (See also ***Kuntres HaAvodah,* ch. 5.) This is not the place for further discussion** of the matter.

concerning which it is stated,[56] **"You should die rather than transgress," and a Jew is required to sacrifice his life;** a non-Jew's oppression can have an effect.

Consider: Although a Jew is obligated to sacrifice his life rather than transgress these three *mitzvos* and **a non-Jew cannot** cause a Jew to **nullify their observance, he can prevent the Jew from fulfilling them. If the Jew will remain firm in his observance and sacrifice his life for them, he will be killed, and** the *mitzvos* – even **the *mitzvah*** for which he is sacrificing his life – **will no** longer be able to **be observed.**

With regard to the *mitzvah* of Chanukah, by contrast, there is no way that a non-Jew can negate its observance. For as stated above, **in an age when the non-Jews try to prevent the Jews from observing the *mitzvos*, a non-Jew cannot prevent the Jews from fulfilling this *mitzvah*.** Even when any public observance is forbidden, **our Sages**[57] **rule that it is sufficient to kindle the Chanukah lights on one's** dining room **table. A non-Jew cannot prevent a Jew from doing that.**[58]

This factor can be explained on the basis of the concepts stated above. The *mitzvah* of kindling Chanukah lights reflects the connection of the essence of the soul with G-d's Essence – a connection **which cannot be affected by sin. As such, exile – which comes as a result of sin, as we say in our prayers,**[59] **"because of our sins, we were exiled from our land" – can have no effect upon this *mitzvah;* no one can negate its observance. A non-Jew can issue a decree preventing** a Jew from kindling a **Chanukah light that shines outside** his home and illuminates **the world; he cannot, how-**

אוֹיף וועלכע עס שטייט[מב]: "יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבוֹר", אַז אַ אִיד אִיז מְחוּיָב זִיךְ צוּ מוֹסֵר נֶפֶשׁ זַיְין אוֹיף זֵיי, קֶען דָאךְ דֶער נָכְרִי נִיט הָאבְּן קֵיין שְׁלִיטָה צוּ מְבַטֵּל מַאכְן דִי דְרַיי מִצְווֹת - דֶער גוֹי קֶען אָבֶּער מִלְחָמָה הָאבְּן קֶעגְען דֶעם קִיּוּם פוּן דִי מִצְווֹת. אוּן אַז דֶער אִיד וֶועט נִיט נִתְפָּעֵל אוּן אִיז זִיךְ מוֹסֵר נֶפֶשׁ אוֹיף זֵיי, יֵהָרֵג - אִיז דָאךְ נִיטָא אוֹיךְ דֶער קִיּוּם הַמִּצְוָה. אַנְדֶערְשׁ אִיז דִי מִצְוָה פוּן נֵר חֲנוּכָּה, צוּ וועלכֶער דֶער נִיט־אִיד הָאט נִיט קֵיין צוּטְרִיט אוֹיף צוּ מְבַטֵּל זַיְין זִי, ווָארֶעם אֲפִילוּ אִין אַ צַיְיט פוּן גְזֵירַת הַשְּׁמַד, רַחֲמָנָא לִצְלַן, קֶען דֶער גוֹי נִיט צֶעשְׁטֶערְן דֶעם קִיּוּם פוּן אָט דֶער מִצְוָה, ווַיְיל אִין אַזַא צַיְיט אִיז דִי מִצְוַת נֵר חֲנוּכָּה אַז דֶער אִיד שְׁטֶעלְט אַוֶועק דֶעם נֵר חֲנוּכָּה אוֹיפְן טִישׁ, ווִי דֶער לָשׁוֹן הַגְּמָרָא אִיז: "מַנִּיחָהּ עַל שֻׁלְחָנוֹ וְדַיּוֹ", אוּן דֶער נָכְרִי וֶועט אִים נִיט שְׁטֶערְן.

אִיז דֶער בִּיאוּר דֶערְפוּן ווִי גֶערֶעדט פְרִיעֶר: ווַיְיל דִי מִצְוָה פוּן נֵר חֲנוּכָּה בַּאווַיְיזְט אוֹיף דֶער הִתְקַשְּׁרוּת פוּן עַצְמוּת הַנְּשָׁמָה מִיט דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטְן, מִיט עַצְמוּת, אִיז עֶס אַזַא אָרְט ווָאס קֵיין חֵטְא קֶען נִיט אָנְרִירְן, וּבְמֵילָא קֶען דָארְט אוֹיךְ נִיט זַיְין דֶער עִנְיָן פוּן גָלוּת ווָאס וֶוערְט פַארְאוּרְזַאכְט דוּרְךְ אַ חֵטְא ("וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ"), אוּן דֶערְפַאר קֶען קֵיינֶער דִי מִצְוָה פוּן נֵר חֲנוּכָּה נִיט מְבַטֵּל זַיְין. אַ גוֹי קֶען מֶער נִיט ווִי אַרוֹיסְגֶעבְּן אַ גְזֵירָה אוּן נִיט דֶערְלָאזְן אַז דֶער אוֹר הַמֵּאִיר פוּן נֵר חֲנוּכָּה זָאל לַיְיכְטְן בַּחוּץ, אִין וֶועלְט,

---

55. ***Sanhedrin*** **44a.**

56. *Sanhedrin* 74a; ***Shulchan Aruch, Yoreh De'ah*** **157:1.**

57. *Shabbos* 21b, which explains that in an era when non-Jews attempt to stamp out the observance of the *mitzvah* of Chanukah lights, lighting a single candle on the dining room table with the intent of fulfilling the *mitzvah* is acceptable.

58. I.e., the non-Jews could not object to a person sitting down to a candlelit meal.

59. *Musaf* service for the festivals.

ever, thwart the fundamental fulfillment of **the *mitzvah*,** for the candles can be kindled within the home. As ***Ramban* states,**[60] **"The candles of Chanukah will never be nullified." The concealment of G-dliness which characterizes exile (and in a larger sense characterizes our material existence as a whole) cannot** prevent the light of Chanukah from shining.

אָבֶּער דֶעם עֶצֶם פוּן נֵר חֲנוּכָּה קֶען קֵיינֶער נִיט אָנְרִירְן. עַל דֶּרֶךְ ווִי מְ'הָאט מְבַאֵר גֶעווֶען אִין פֵּירוּשׁ הָרַמְבַּ"ן[מג], אַז נֵרוֹת חֲנוּכָּה "אֵינָן בְּטֵילִין לְעוֹלָם", זֵיי רִירְט נִיט אָן דֶער גַאנְצֶער הֶעְלֵם פוּן גָלוּת, אָדֶער ווֶעלְט בִּכְלָל.

(משיחת נר ה' דחנוכה וש"פ מקץ, זאת חנוכה, תש"כ)

---

60. At the beginning of his commentary to *Parshas Behaalos'cha*. **See** the previous references to these statements in **section 2 above.**

א) ווי אין גמרא אבער נאך מיט מער קישור ביניהם ראה שם. ואין כאן מקומו.

ב) שבת כא, ב.

ג) קהלת יעקב (לבעל המחבר ספר מלוא הרועים) בערכו. ומרומז (ככל הענינים דפנימיות התורה) גם בנגלה דתורה. כי היו עבדי שלמה שמרדו בו ונתערבו בין התרמודים (כדמשמע במסכת יבמות טז, ב), והמרידה בשלמה שישב על כסא ה' הוא ענין המרידה ופריקת עול מלכות שמים. - וגם מזה נראה מעלת נרות חנוכה על נרות המקדש, שהרי הגילוי דבית המקדש לא שלל את מציאות מרידת תרמוד, ואדרבה היא היתה שותפת בחורבן הבית (ירושלמי תענית פ"ד סוף ה"ה), ונרות חנוכה מכלים (אפילו) ריגלא דתרמודאי, מבטלות כל מציאותה (גם רגל בחינה היותר אחרונה) דפריקת עול.

ד) ריש פרשת בהעלותך.

ה) ברכות לד, ב. וראה ספר המאמרים ה'תש"ט ע' 183 הערה 1.

ו) שו"ת הרשב"א ח"א סי' ט. וראה ד"ה ויהי ביום השמיני תש"ד באריכות.

ז) שמטעם זה קבעו גם ברכת רפואה בשמינית, כי רפואה הוא ענין התשובה, וכמבואר בד"ה וכל אדם לא יהיה להצמח־צדק (אור התורה דרושי יוהכ"פ ע' א'תקנה) ודשנת תשכ"ג (סה"מ מלוקט ח"ה ע' טו). עיין שם.

ח) ראה לקוטי תורה דברים צב, ב. שה"ש נ, ב.

ט) השייכות בזה גם לפרשת וישב - ראה אור תורה להמגיד ריש פרשת וישב, שפירש: ארץ מגורי (לשון יראה) אביו - אף שהוא בארציות וחומריות עולם הזה, עם כל זה הוא במגורי אביו רוצה לומר ביראת אביו שבשמים. ארץ כנען - ואפילו הוא בין הרשעים (כנען בידו מאזני מרמה), אינו לומד ממעשיהם. (ועל דרך זה פירש גם בתורה אור שם, שיש שני ארצות, אלא שבתורה אור מבאר בדרגא נעלית יותר: יחודא עלאה ויחודא תתאה). ונמצא שב' הארצות הוא ענין עבודת הצדיקים ועבודת התשובה, ושניהם בכתוב אחד.

י) ערכין יג, ב. ראה לקוטי תורה תזריע כא, ד.

יא) ראה אגרת הקדש סוף סימן ל'.

יב) ריש יומא. וראה שבת קיח, ב.

יג) יבמות סג, א.

יד) ראה שולחן ערוך אדמו"ר הזקן (או"ח ריש סימן רסג) בטעם נרות שבת "שלא יכשל בעץ או באבן כו' ועיקר כו' שאוכל אצלו". [וכל צרכי האדם נכללים בשם אכילה]. ועל פי הנ"ל בפנים בענין דעזר כנגדו יומתק המשך דברי הרמב"ם בהלכות חנונה שם בטעם דנר ביתו קודם משום שלום ביתו "שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו" ודו"ק. כן יומתק מה שנקראו הנרות נר ביתו (והוצרך רש"י - שבת כג, ב - להוסיף ביאור "בשבת") ולא נר שבת.

טו) ברכות נג, א. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סי' חצר סעיף יז.

טז) במדבר ח, ב.

יז) שולחן ערוך או"ח סי' תרפא. האריך בזה בספר מועדים בהלכה להר' שמואל יוסף שי' זוין.

יח) שבת כב, ב. עיין ספרא הובא בתוספות שם.

יט) שם כג, ב.

כ) ועל דרך זה אין להקשות ממה שנתבאר לעיל מעלת נרות חנוכה מצד השלום שבהם (אלא שבחינת השלום שבנר חנוכה היא בחינה נעלית יותר מבחינת השלום שבנרות שבת), וכן מזה שעל ידי נרות חנוכה מבררין את השמן ומעלין הניצוצות שבו - כי ענינים אלו, הם דברים נוספים בנרות חנוכה. (ועל דרך הענין דפרסומי ניסא). אבל עיקר ענינם אינו למטרה אחרת, והתכלית הוא בהם בעצמם.

כא) ראה בכל זה בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן סי' רס"ג סעיף י ובמקומות המסומנים שם.

כב) שבת כג, ב.

כג) שם כא, ב. ואף דצריך נר אחר להיכר - הרי גם באין נר שני מברך ומדליק (סוף סימן תרע"ח באחרונים).

כד) ראה במדבר רבה (פי"ט, ג): על כל אלה עמדתי ופרשה של פרה אדומה כו' רחוקה ממני. ושם (פי"ט, ו): אמר לו הקב"ה לך אני מגלה טעם פרה.

כה) ראה גם כן "היום יום" ב טבת.

כו) במדבר רבה ריש פרשת חוקת. רמב"ם סוף הלכות מקואות.

כז) ראה תוספות ד"ה הרואה סוכה מו, א. מגן אברהם ריש סימן תרע"ו ובנושאי כלים שם. צפנת פענח (להגאון מראגצוב) על הרמב"ם הלכות חנוכה פ"ג ה"ג.

כח) שזהו גם כן טעם מספר שמונה נרות חנוכה, שמספר שמונה מורה על בחינה שלמעלה מהגבלה, כמבואר לעיל, וטעם מהדרין מן המהדרין, כמבואר בספר לקוטי שיחות ח"א ע'

92.

כט) תענית ז, ב.

ל) ספרי הובא ברמב"ם סוף הלכות חנוכה. וראה לקוטי תורה ד"ה החלצו וביאורו בביאור מאמר רז"ל (סנהדרין צט, ב) כל העוסק בתורה לשמה משים שלום כו'.

לא) זהר ח"ג עג, א. וראה תניא ספ"ה ופנ"ב נג.

לב) ראה תניא פכ"ג. בהגהות הצמח־צדק לשם.

לג) ובזה יומתק גם כן מה שכתב הרמב"ן (ריש פרשת בהעלותך) בשם המדרש: "אבל הנרות (שלפירושו הכוונה לנרות חנוכה) לעולם אל מול פני המנורה". ולכאורה, מה שייך בנרות חנוכה אל מול פני המנורה? אלא שמרמז בזה, בחינת התורה כמו שמיוחדת בעצמותו, שבחינה זו היא כולה פנים (ראה אגרת הקדש ד"ה דוד זמירות), פני המנורה.

לד) שבת כב, א ופירוש רש"י שם. ראה גם כן רמב"ם הלכות חנוכה פ"ג ה"ג ופ"ד הי"ב.

לה) עיין סוף סימן תרע"ב בבית יוסף רש"ל מגן אברהם חמד משה ועוד.

לו) כדוגמת המגורה שנאמר בה יאירו.

לז) דוגמא לדבר: כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו (מנחות קג, ב). - על פי מה שכתוב בפנים, יובן גם טעם הפלוגתא (שבת כא, ב), אם מותר להשתמש באורה (דנרות חנוכה), שטעם המאן־דאמר דמותר להשתמש הוא לפי שהאור דנרות חנוכה פועל ומשמש גם לענינים שבהשתלשלות. וטעם המאן־דאמר דאסור להשתמש לאורה, וכן היא ההלכה, לפי שאין תכליתו של אור זה לשמש ולפעול בעולם, כי הוא למעלה מגדר השתלשלות, וגם כשפועל בעולם הוא בדרך נבדל (וב' ענינים אלו נרמזים בשמן: מפעפע בכל דבר, ומכל מקום אינו מתערב), שלכן אינו מתצמצם ומתמעט בהמשכתו, כי אינו בבחינת התלבשות.
ועל פי זה יומתק גם כן מה שכתב הרמב"ן (ריש פרשת בהעלותך), שנרות חנוכה וברכת כהנים אינן בטלים לעולם. כי שניהם - נרות חנוכה וברכת כהנים - צד השווה בהם: למעלה מהשתלשלות (שלכן ימי חנוכה תקנום בהלל והודאה, וברכת כהנים קבעו בברכת הודאה, כי אור שלמעלה מהשתלשלות אינו בגדר השגה ורק בבחינת הודאה לבד), ומכל מקום נמשכים ופועלים בעולם, אלא שאין ההמשכה מתצמצמת בהגבלות העולם, עד מהרה ירוץ דברו (כמבואר בלקוטי תורה סוף פרשת קרח).

לח) דירה לו יתברך בתחתונים - כענין הדירה.

לט) סוף פכ"ה.

מ) ועל דרך גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא, שגם בשעה שאמונתו בה' מאירה בגילוי וקורא רחמנא, הוא עושה מעשה הגניבה בכחות הגלויים שלו. וכן אפשר שבשעת מסירת נפשו בפועל על קדוש השם, לא יזהר באיזו מצוה (ועדיין קל שבקלים הוא מצד כחותיו הגלויים. [ועיין קונטרס העבודה פ"ה. ואין כאן מקומו].

מא) סנהדרין מד, א.

מב) שולחן ערוך יורה דעה סי' קנז, א.

מג) ריש פרשת בהעלותך. וראה לעיל סעיף ב.

נדפס לעילוי נשמות הורינו

הרצליה בת ר׳ **יצחק ומנוחה כהן** ע״ה

ר׳ קלמן שמואל בן ר׳ **יעקב ורחל גרוסמן** ע״ה

גולדה מינדל בת ר׳ **אדווארד ושרה גרוסמן** ע״ה

ע״י

יעקב ורחל חנה כהן שיחיו

Dedicated in loving memory of

Herzliya bas Yitzchak & Menucha

Harriet Roslyn Cohen

Kalman Shmuel ben Yaakov & Rachel

Carl Samuel Grossman

Golda Mindel bas Edward & Sarah

Kathryn Grossman

of blessed memory

Devoted parents and exceptionally proud
grandparents and great-grandparents
They left a legacy of care and concern, joy and laughter.
May their memory be a blessing for their families

Yaakov & Karen Cohen

Potomac, Maryland

SICHOS IN ENGLISH